

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία
Γ΄ Γυμνασίου**

Θεματική ενότητα:

Ενότητα 6^η, Η μουσική εξημερώνει

Τίτλος:

«Αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα»

Συγγραφή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

Εφαρμογή: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

«Αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα»

Εφαρμογή σεναρίου

Αναστάσιος Θεμελής

Δημιουργία σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 16-09-2015 έως 25-09-2015

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κοίμησης Σερρών

Διδακτική / θεματική ενότητα

6^η ενότητα, «Η μουσική εξημερώνει» [Πολύβιος, Ιστορίαι 4.20.4-4.21.1]

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Ιστορία (μυθολογία), Νεοελληνική Γλώσσα, Νεοελληνική Λογοτεχνία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα: Εικαστικά, Μουσική

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο Πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: wiki του μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή του σεναρίου είναι:

α) για τον εκπαιδευτικό:

- να έχει εξοικειωθεί με το περιβάλλον [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) και να γνωρίζει τις δυνατότητές του
- να έχει πείρα στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία
- να ετοιμάσει ένα wiki, στο οποίο αναρτά τα φύλλα με τις δραστηριότητες των ομάδων, και στο οποίο εργάζονται οι μαθητές.

β) για τους μαθητές:

- να έχουν κάποια εμπειρία στην ομαδική συνεργασία
- να μπορούν να χειρίζονται ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και δημιουργίας παρουσιάσεων, να αποθηκεύουν εικόνες από το διαδίκτυο και να έχουν εξοικειωθεί με διαδικτυακές εφαρμογές δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών και συννεφόλεξων.

γ) για το σχολείο:

- να υπάρχει εργαστήριο Πληροφορικής με τουλάχιστον τρεις Η/Υ και σύνδεση στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Στεφανία Μποτέλη, *Αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα στη Νεοελληνική ποίηση:*

Από την παράδοση στον μοντερνισμό.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με αφετηρία την παρατήρηση της αγγειογραφίας στην 6^η Ενότητα του σχολικού εγχειριδίου οι μαθητές καλούνται να θυμηθούν (ή να γνωρίσουν) τον μύθο του Ορφέα, να μελετήσουν διαφορετικές αναπαραστάσεις του στη λογοτεχνία και τις εικαστικές τέχνες, και να γίνουν οι ίδιοι δημιουργοί προτείνοντας μια δική τους εκδοχή στον αρχαίο μύθο.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ο μύθος του Ορφέα έχει γονιμοποιήσει την παγκόσμια λογοτεχνία, τις εικαστικές τέχνες, τη μουσική, το θέατρο και τον κινηματογράφο. Ήδη από την αρχαιότητα ο μύθος του τροφοδότησε τα έργα σπουδαίων δημιουργών (Πίνδαρος, Βιργίλιος, Οβίδιος κ.ά.), ενώ η αρχαία τέχνη από τον 5^ο αιώνα π.Χ. μάς χάρισε απεικονίσεις του Ορφέα. Στη σύγχρονη εποχή έχουν εμπνευστεί από τον Ορφέα εικαστικοί (Α. Rodin, Dürer, Marc Chagal, Νίκος Εγγονόπουλος...), λογοτέχνες (Rainer Maria Rilke, Paul Valéry, Pierre-Jean Jouve, Victor Hugo, Guillaume Apollinaire, Κωστής Παλαμάς, Άγγελος Σικελιανός, και γενικά όλοι σχεδόν οι μείζονες νεοέλληνες ποιητές), μουσικοί (Claudio Monteverdi, Christoph Willibald Gluck) και δραματουργοί/σκηνοθέτες (Tennessee Williams, Jean Anouilh, Jean Cocteau, Marcel Camus).

Κατά τον μύθο ο Ορφέας ζει πριν από τον Όμηρο και έχει θεϊκή καταγωγή. Αναγνωρίζεται ως μέλος της Αργοναυτικής εκστρατείας και ως ιδρυτής των ορφικών μυστηρίων, που ήταν διαδεδομένα κυρίως στη Θράκη και στη Μακεδονία. Ο μύθος του Ορφέα διασταυρώνεται με τον μύθο της Ευρυδίκης, της συζύγου του, που κατήλθε μετά τον θάνατό της στον Άδη προκαλώντας ανείπωτη θλίψη στον αγαπημένο της. Η κάθοδος του Ορφέα στον Άδη, ως ακραία ένδειξη αγάπης και

αφοσίωσής του προς την Ευρυδίκη και ως σύμβολο της μάταιης προσπάθειας του ανθρώπου να κατανικήσει τον θάνατο, αποτέλεσε βασικό μοτίβο της παγκόσμιας τέχνης.

Οι μαθητές, μελετώντας τον μύθο του Ορφέα, αναγνωρίζουν τρεις βασικές συνιστώσες της μυθικής αφήγησης που τροφοδοτούν σε διαφορετικές παραλλαγές τη δημιουργία των καλλιτεχνικών/λογοτεχνικών εκδοχών του μύθου του:

- α) Σύμφωνα με την πρώτη συνιστώσα του μύθου, ο Ορφέας συμμετείχε στην Αργοναυτική εκστρατεία και με το παίξιμο της λύρας του συνέβαλε θετικά στην έκβασή της, καθώς η μαγεία της μουσικής του ακινητοποίησε τις Συμπληγάδες πέτρες και προστάτεψε τους Αργοναύτες από το άσμα των Σειρήνων (Brunel, 1988: 1095-1102 & Στεργιόπουλος, 2000: 11).
- β) Η δεύτερη συνιστώσα του μύθου σχετίζεται με τον παράφορο έρωτα του Ορφέα προς την Ευρυδίκη και με την κάθοδό του στον Άδη, προκειμένου να σώσει την αγαπημένη του. Ειδικότερα, μετά τον θάνατο της Ευρυδίκης από δάγκωμα φιδιού ο Ορφέας κατέβηκε στον Άδη και με τη λύρα του μάγεψε τον Πλούτωνα και την Περσεφόνη, που του επέτρεψαν να πάρει πίσω την αγαπημένη του με την προϋπόθεση να μη γυρίσει να κοιτάξει προς το μέρος της και να μην της μιλήσει μέχρι να φτάσουν στον επάνω κόσμο. Ο Ορφέας παρασυρμένος από την επιθυμία του και τα παρακάλια της Ευρυδίκης έστρεψε το βλέμμα του προς αυτήν και η Ευρυδίκη εξαφανίστηκε.
- γ) Η τρίτη συνιστώσα του μύθου σχετίζεται με τον θάνατο του Ορφέα για τον οποίο υπάρχουν διάφορες παραλλαγές: η επικρατέστερη παραλλαγή είναι ότι κατακρεουργήθηκε από τις Μαινάδες (γυναίκες της Θράκης, γνωστές και ως Βάκχες, ιέρειες του Διονύσου) κατά τη διάρκεια οργιαστικών τελετών προς τιμή του θεού Διονύσου. Το κεφάλι και η λύρα του, ακόμα τραγουδώντας θρηνητικά τραγούδια, επέπλευσαν από τον Έβρο ως τη Μεσογειακή ακτή. Η θαλασσοπορία της κεφαλής του Ορφέα που τραγουδάει, μιλάει και προφητεύει αντιμετωπίστηκε

με νέο ενδιαφέρον στους νεότερους χρόνους, όχι μόνο στη λογοτεχνία, αλλά και στις καλές τέχνες αναδεικνύοντας νέους συμβολισμούς. (Αρμάος, 2000: 5-33)

Πέρα από αυτές τις τρεις συνιστώσες της μυθικής αφήγησης που ορίζουν το σύνολο της έκτασης που καλύπτει η μυθοπλασία του Ορφέα (Σιαφλέκης, 2000: 76-77), άλλα στοιχεία που τροφοδοτούν τον μύθο του είναι η θεϊκή καταγωγή του και οι ικανότητές του ως μουσικού. Σύμφωνα με τον μύθο, ο Ορφέας ως μουσικός είχε την ικανότητα να μαγεύει ανθρώπους και ζώα και έκανε τα δέντρα και τις πέτρες να χορεύουν. Τέλος, ο χώρος της Μακεδονίας και της Θράκης συνδέεται στενά με τη γέννηση και τον θάνατό του, καθώς και με τα ορφικά μυστήρια.

Με βάση τα παραπάνω αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο λογοτεχνικός μύθος του Ορφέα είναι πολυσύνθετος θεματικά, μεταφυτεύεται σε διαφορετικά είδη τέχνης και λογοτεχνικά γένη και λαμβάνει πλήθος από σηματοδοτήσεις, πραγματικές ή συμβολικές, παράγοντας τις νέες σημασίες που έχει ανάγκη ο δημιουργός. Το πέρασμα από τη μυθική αφήγηση στη λογοτεχνική (ή γενικότερα καλλιτεχνική) πραγματικότητα γίνεται με ποικίλους τρόπους, και στοιχεία της μεγεθύνονται, σμικρύνονται ή τροποποιούνται από τον δημιουργό ανάλογα με τις αισθητικές ή ιδεολογικές του προτιμήσεις. Εναπόκειται στον δημιουργό ν' αποφασίσει για τη μεταχείριση των στοιχείων της μυθικής αφήγησης, να ορίσει τις σταθερές της και τις μεταβλητές της και κατ' επέκταση την πιστή αναπαραγωγή ή τον εκσυγχρονισμό του μύθου. Έτσι, ο μύθος του Ορφέα άλλοτε αναπαράγεται πιστά, άλλοτε παραλλάσσεται λαμβάνοντας ποικίλους συμβολισμούς και άλλοτε γίνεται αντικείμενο σατιρικής αποδόμησης (Σιαφλέκης, 2000: 79).

Ακριβώς αυτές οι ποικίλες αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα αποτελούν το πεδίο έρευνας των μαθητών που, συνεργαζόμενοι σε ομάδες, προσεγγίζουν κείμενα και εικαστικά έργα χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο. Οι μαθητές καλούνται να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να ανακαλύψουν μόνοι τους τη γνώση διαβάζοντας και δημιουργώντας πολυτροπικά κείμενα. Ο ρόλος του διδάσκοντα κινείται στα όρια της

υποβοηθούμενης ανακάλυψης σύμφωνα με την παιδαγωγική θεωρία της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης του μαθητή (κοινωνικός εποικοδομισμός του Vygotsky).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να συνειδητοποιήσουν την αξία της μουσικής διαχρονικά και τη σημασία της στον καθημερινό βίο μας.
- Να αντιληφθούν ότι η αρχαία ελληνική μυθολογία τροφοδοτεί αδιάλειπτα την τέχνη (ελληνική και παγκόσμια) με υλικό, αποτελώντας έναν «πυρήνα» που αναπλάθεται και αναδεικνύεται με διαφορετικούς τρόπους.
- Συνακόλουθα, να εκτιμήσουν τη σπουδαιότητα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας για τη γονιμοποίηση της ελληνικής και γενικότερα της παγκόσμιας λογοτεχνικής/εικαστικής παράδοσης και παραγωγής.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να αναγνωρίσουν τις βασικές σταθερές που ενυπάρχουν στους μύθους (ζωή, θάνατος, έρωτας, νόστος κ.λπ.) και που τους καθιστούν βασική πηγή έμπνευσης.
- Να διερευνήσουν τους ποικίλους τρόπους κατεργασίας του μύθου του Ορφέα (από τη συμβατική ως την ανατρεπτική διαπραγμάτευσή του) και τους μηχανισμούς μετασχηματισμού του σε καλλιτεχνική πραγματικότητα από τον δημιουργό με βάση τις ιδεολογικές και αισθητικές αρχές που αυτός υπηρετεί.
- Να αναγνωρίσουν διαφορετικές εκδοχές του μύθου του Ορφέα μελετώντας καλλιτεχνικά έργα που εντάσσονται σε διαφορετικά ρεύματα (από την παράδοση μέχρι τον μοντερνισμό).
- Να συσχετίσουν τον τρόπο διαπραγμάτευσης του μύθου με χαρακτηριστικά γνωρίσματα της παραδοσιακής και μοντέρνας τέχνης.

- Να ασκηθούν στη δημιουργική γραφή.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να ταυτιστούν με πρόσωπα του μύθου βιώνοντας τα συναισθήματά τους (έρωτας, θλίψη, συγκίνηση, αγωνία κ.λπ.), και να εκφέρουν λόγο «κατά το εικόν» από την οπτική γωνία αυτών των προσώπων.
- Να εξοικειωθούν με ανοιχτά και διερευνητικά περιβάλλοντα μάθησης (μηχανές αναζήτησης, [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#)) και να αναπτύξουν την ικανότητα κριτικής αξιοποίησης των ψηφιακών πηγών για τη δημιουργία δικών τους ψηφιακών πόρων οι οποίοι μπορούν να αναρτηθούν στο διαδίκτυο.
- Να εντοπίζουν και να κρίνουν την ιδιαιτερότητα κάθε μέσου σημείωσης και αναπαράστασης (λόγος-εικόνα) ως προς τη διαμόρφωση του νοήματος.
- Να εμπλακούν σε δραστηριότητες σχεδιασμού, δημιουργίας και αξιολόγησης σύνθετων σημειωτικών «κειμένων» με τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα παραγωγής μονοτροπικού ή πολυτροπικού κειμένου (επεξεργαστής κειμένου, πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων).

Διδακτικές πρακτικές

Με την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αναπτύξουν την κοινωνική δεξιότητα της συνεργασίας.
- Να εθιστούν στους κανόνες και τις αρχές της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου και να καλλιεργήσουν τη συνεργατική μάθηση.
- Μέσα από τις διεργασίες της ομάδας και την ανάληψη ποικίλων ρόλων και δημιουργικών πρωτοβουλιών στα πλαίσια αυτής, να υιοθετήσουν τη στάση της αυτενέργειας και να είναι σε θέση να προσπελάσουν τη γνώση και να επιλύουν προβλήματα με τον διάλογο.

- Να κατανοήσουν τη σημασία και τη σπουδαιότητα του διαμοιρασμού και της ανταλλαγής εμπειριών και σκέψεων. Έτσι, θα ενισχυθεί η υπευθυνότητά τους και θα εκπαιδευτούν στην υπεύθυνη έκθεση στο κοινό.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Αφετηρία

Αφετηρία του παρόντος διαθεματικού σεναρίου αποτελεί η αγγειογραφία στην 6^η Ενότητα του σχολικού εγχειριδίου. Πρόκειται για μια απεικόνιση του Ορφέα που παίζει λύρα γοητεύοντας τους ανθρώπους που τον ακούν. Αυτή η αγγειογραφία δεν «εικονογραφεί» απλώς το αρχαίο κείμενο της ενότητας, αλλά αποτελεί το έναυσμα για τη διερεύνηση ενός μύθου που έχει εμπνεύσει ποικιλοτρόπως και διαχρονικά τους καλλιτέχνες και οπωσδήποτε αναδεικνύει τη θελκτική δύναμη της μουσικής.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το παρόν διαθεματικό σενάριο αφορμάται από την αγγειογραφία της 6^{ης} Ενότητας του σχολικού βιβλίου και προεκτείνει τη θεματική της ενότητας («*Η μουσική εξημερώνει*») αξιοποιώντας τον μύθο του Ορφέα. Υπηρετούνται οι γενικοί σκοποί που τίθενται στα Προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ) της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας για καλλιέργεια της ανθρωπογνωσίας και αρχαιογνωσίας. Βέβαια, για την εφαρμογή του σεναρίου αφιερώνονται επιπλέον ώρες σε σχέση με τα προβλεπόμενα για τη διδασκαλία της 6^{ης} διδακτικής ενότητας, όμως εκτιμάται πως το κέρδος των μαθητών είναι υπολογίσιμο, καθώς με τις δραστηριότητες του σεναρίου προωθείται η καλλιέργεια του ερευνητικού πνεύματος και της αισθητικής τους.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο χρησιμοποιούνται οι ΤΠΕ στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού, αφού οι μαθητές αξιοποιούν δημιουργικά ποικίλα ψηφιακά περιβάλλοντα. Ειδικότερα, με τη συνανάγνωση κειμένων και οπτικοακουστικού υλικού εξάγουν τις πληροφορίες επαγωγικά (οπτικοακουστικός γραμματισμός) και ενισχύεται η ανακαλυπτική μάθηση μέσα από την ουσιαστική διερεύνηση στο διαδίκτυο.

Συγχρόνως, οι μαθητές αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν το wiki και το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων του Google Drive για από κοινού επεξεργασία και συνδιαμόρφωση. Έτσι, με τα προαναφερθέντα συνεργατικά περιβάλλοντα δημιουργίας περιεχομένου (wiki, Google Drive) εκφράζουν την κοινωνική τους ταυτότητα και αλληλεπιδρούν διαμοιραζόμενοι σκέψεις και οικοδομώντας τη γνώση.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων (διαθέσιμα στο [Ψηφιακό Σχολείο](#))

- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου, [Ενότητα 6, Η μουσική εζημερώνει](#)
- Λεξικό Λογοτεχνικών όρων, [λήμμα «νεότερη ποίηση»](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Τραγούδια-Χητητικά αποσπάσματα

- Διονύσης Σαββόπουλος, Μυθολογία 1, [«Το κεφάλι του Ορφέα»](#)
- Γιάννης Μαρκόπουλος, «Η λειτουργία του Ορφέα», [«Ο Ορφέας στον Άδη»](#)

Ιστοσελίδες

- Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα

[<http://www.greek-language.gr/Resources/index.html>]

- Ανθολογία κειμένων [«Ο Αρχαιοελληνικός Μύθος στην Παγκόσμια Λογοτεχνία»](#), ποιήματα [«Ευρυδίκη»](#) (1909, 1913) του Κωστή Παλαμά, και [«Ορφεύς»](#) (1958) του Άθω Δημουλά
- Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας [«Μνημοσύνη»](#), Ηρόδοτος, *Ιστορία* 1.23.1-1.25.2, [Ο Αρίων και το δελφίνι](#)
- [«Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας»](#), λήμματα [«δελφίνι»](#) και [«Σειρήνες»](#)
- Ηλεκτρονικός Κόμβος [<http://www.komvos.edu.gr/>]
[Μακεδονία εν μύθοις φθεγγομένη](#), λήμμα [«Ορφέας»](#)
- Βικιπαίδεια [<https://el.wikipedia.org/wiki>]

λήμμα «Τρίτωνας»

- Σαν σήμερα [<http://www.sansimera.gr/>]
[Ο μύθος του Παρδαλού Αυλητή](#)
- Ιστολόγιο Theseus-Aegean [<http://theseus-aegean.blogspot.gr>]
[Η δύναμη του ήχου στην Ελληνική Μυθολογία και Ιστορία](#)
- Music Heaven [<http://www.musicheaven.gr/>]
[Η μουσική μέσα στο μύθο και ο μύθος μέσα στη μουσική](#)
- Τετρακτύς [<http://www.tetraktys.org/>]
[Η λύρα μέσα από τον μύθο της](#)
- www.youtube.com

Διαδικτυακές εφαρμογές

- λογισμικό συνεργατικής δημιουργίας παρουσιάσεων στο *Google Drive*
- <https://www.text2mindmap.com/> (για δημιουργία εννοιολογικού χάρτη)
- <http://www.tagxedo.com/app.html> (για δημιουργία συννεφόλεξου)

(τελευταία προσπέλαση ιστοσελίδων: 25-09-2015)

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε τμήμα δώδεκα μαθητών, οι οποίοι χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες των τεσσάρων μελών. Σε κάθε μέλος των ομάδων ανατέθηκε συγκεκριμένος ρόλος (χειριστής ηλεκτρονικού υπολογιστή, συντονιστής, γραμματέας, παρουσιαστής), ο οποίος εναλλασσόταν περιοδικά. Στη συγκρότηση των ομάδων ο διδάσκων έλαβε υπόψη την επιθυμία των ίδιων των μαθητών, αλλά μερίμνησε να δημιουργηθούν ομάδες ισοδύναμες μεταξύ τους και ανομοιογενείς ως προς την επίδοση των μελών τους, ώστε οι αδύνατοι μαθητές να βοηθούνται από τους καλύτερους στα πλαίσια της ομαδικής εργασίας. Οι μαθητές εργάστηκαν σε wiki, όπου βρίσκονταν ήδη αναρτημένα τα φύλλα εργασίας τους.

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε τρεις φάσεις:

- α) Α' φάση: 1 διδακτική ώρα (στο εργαστήριο Πληροφορικής)

β) Β΄ φάση: 3 διδακτικές ώρες (στο εργαστήριο Πληροφορικής)

γ) Γ΄ φάση: 2 διδακτικές ώρες (στο εργαστήριο Πληροφορικής).

Α΄ Φάση

1^η διδακτική ώρα (Φύλλο εργασίας 1)

Οι μαθητές πήραν τον προσωπικό τους κωδικό πρόσβασης στο wiki και χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες. Ο διδάσκων έδειξε στην ολομέλεια της τάξης την αγγειογραφία που περιλαμβάνεται στην αρχή της 6^{ης} ενότητας του σχολικού βιβλίου της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και, προσπαθώντας να ενεργοποιήσει την προηγούμενη γνώση των μαθητών, τους ζήτησε να ανακαλέσουν στη μνήμη λέξεις ή έννοιες που γνώριζαν να σχετίζονται με τον Ορφέα. Αυτές οι λέξεις/έννοιες που διατυπώθηκαν με καταγισμό ιδεών καταγράφηκαν από τον διδάσκοντα στον πίνακα και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν από τους μαθητές σε σχετικό εννοιολογικό χάρτη που δημιούργησαν μόνοι τους με τη διαδικτυακή εφαρμογή <https://www.text2mindmap.com/>.

Έπειτα, ζητήθηκε από τους μαθητές να εργαστούν στο 1^ο φύλλο εργασίας, που ήταν κοινό για όλες τις ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές άκουσαν προσεκτικά δύο ηχητικά αποσπάσματα με αφηγήσεις των Δ. Σαββόπουλου και Κ. Καζάκου και διάβασαν στον ιστότοπο του Ηλεκτρονικού Κόμβου για την Ελληνική Γλώσσα το λήμμα «Ορφέας», προκειμένου να εντοπίσουν τα συστατικά στοιχεία του μύθου του Ορφέα. Με αυτή τη δραστηριότητα επιδιώχθηκε να γνωρίσουν οι μαθητές τα βασικά πρόσωπα-πρωταγωνιστές του μύθου, τον γεωγραφικό χώρο που συνδέεται με την καταγωγή, τη γέννηση, τον θάνατο και τη λατρεία του Ορφέα, και τέλος τις βασικές ενέργειες-δράσεις που συντελούνται στο πλαίσιο του μύθου και που συνιστούν τις βασικές συνιστώσες του, οι οποίες καθορίζουν και το σύνολο της έκτασης που καλύπτει η μυθοπλασία του Ορφέα (συμμετοχή στην Αργοναυτική εκστρατεία / έρωτας για την Ευρυδίκη και κάθοδος στον Άδη / διαμελισμός από τις Μαινάδες).

Καθεμιά ομάδα ανέλαβε να κρατήσει σημειώσεις για δύο ερωτήματα σε πίνακα στο wiki. Μετά την ολοκλήρωση των σημειώσεων από όλες τις ομάδες, η ολομέλεια των μαθητών ετοίμασε με τη διαδικτυακή εφαρμογή <https://www.text2mindmap.com/>

έναν εννοιολογικό χάρτη καταγράφοντας τα κύρια σημεία του μύθου. Οι μαθητές, με τον δεύτερο χάρτη που δημιούργησαν, διαπίστωσαν τη νέα γνώση που απέκτησαν αυτενεργώντας και ανασκεύασαν τυχόν εσφαλμένες προηγούμενες αντιλήψεις.

Στο τέλος της 1^{ης} διδακτικής ώρας έγινε συζήτηση στην ολομέλεια. Οι μαθητές προβληματίστηκαν για τα βασικά θέματα που ενυπάρχουν στον μύθο της κατάβασης του Ορφέα στον Άδη, και υποβοηθούμενοι από τον διδάσκοντα προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τους συμβολισμούς αυτού του επεισοδίου του μύθου.

Β΄ φάση

2^η – 4^η διδακτική ώρα (Φύλλο εργασίας 2)

Κατά τη 2^η και 3^η διδακτική ώρα οι μαθητές, χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, ανέλαβαν διαφορετική αποστολή.

Οι μαθητές της ομάδας Α΄ (οι «Ποιητές») μελέτησαν δύο ποιήματα εμπνευσμένα από τον μύθο του Ορφέα: ένα αντιπροσωπευτικό της παράδοσης [Κωστή Παλαμά, «Ευρυδίκη» (1909, 1913)], και ένα αντιπροσωπευτικό του μοντερνισμού [Άθω Δημουλά, «Ορφέυς» (1958)], προκειμένου να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι η παραδοσιακή ποίηση σέβεται τα θεματικά και ιδεολογικά συστατικά του μυθικού προτύπου, ενώ ο μοντερνισμός τα αμφισβητεί ή τα αντιστρέφει. Αναλυτικότερα, οι μαθητές αναζήτησαν στα ποιήματα και επεσήμαναν (με χρώμα επισήμανσης κειμένου και διαφορετικό χρώμα γραμματοσειράς) μυθικά στοιχεία που συνιστούν τον μύθο του Ορφέα και της Ευρυδίκης, αλλά και νεωτεριστικά στοιχεία που ανατρέπουν τον αρχικό μύθο στα θεματικά, ηθολογικά, σημασιολογικά και ιδεολογικά σήματά του. Τέλος, κλήθηκαν να συσχετίσουν τον συγκεκριμένο τρόπο χρησιμοποίησης του μυθικού υλικού ανάλογα με την εποχή και το λογοτεχνικό ρεύμα όπου εντάσσεται ο κάθε ποιητής. Με αυτή τη δραστηριότητα διαπίστωσαν πως η αφοσίωση του «παραδοσιακού» Παλαμά στο πρότυπο του μύθου προωθεί τον σεβασμό στο αρχαίο παρελθόν, ενώ αντίθετα η ανατρεπτική χρήση του μύθου αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της μοντέρνας ποίησης που πειραματίζεται με ρηξικέλευθες ποιητικές φόρμες.

Οι μαθητές της ομάδας Β' (οι «Ζωγράφοι») αναζήτησαν στο διαδίκτυο εικαστικό υλικό με αναπαραστάσεις του Ορφέα και της Ευρυδίκης στην κλασική και σύγχρονη τέχνη. Αφού κατέταξαν χρονολογικά το υλικό που συγκέντρωσαν, προσδιόρισαν σε ποια ή σε ποιες συνιστώσες του μύθου του Ορφέα αναφέρεται το συγκεκριμένο εικαστικό υλικό. Κατόπιν, διερεύνησαν πόσο πιστά ακολουθεί κάθε καλλιτέχνης τον μύθο και κλήθηκαν να εξηγήσουν τυχόν ανατροπές στη μυθική παράδοση για τον Ορφέα. Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές, παρατηρώντας κλασικές ή μοντερνιστικές αναπαραστάσεις του Ορφέα και της Ευρυδίκης (που παραπέμπουν αντίστοιχα σε περισσότερο παραδοσιακές ή νεωτεριστικές καλλιτεχνικές φόρμες και εικαστικά ρεύματα όπως ο υπερρεαλισμός), εμβάθυναν στη σχέση πιστής ή ανατρεπτικής ποιητικής αναπαραστάσης του μύθου του Ορφέα με παραδοσιακές ή μοντερνιστικές ποιητικές φόρμες αντίστοιχα, και ασκήθηκαν στο να αναγνωρίζουν τα σύγχρονα μέσα καλλιτεχνικής έκφρασης. Έπειτα, συνδύασαν τα συμπεράσματά τους με τα πορίσματα της έρευνας των μαθητών της ομάδας Α' και παρατήρησαν πως τα ρεύματα στη λογοτεχνία και τις εικαστικές τέχνες μιας συγκεκριμένης εποχής συμβαδίζουν και είναι (σε γενικές γραμμές) τα ίδια. Τέλος, ετοίμασαν με το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων του Google Drive μία παρουσίαση επιλέγοντας κάποια παραδοσιακά και μοντέρνα έργα τέχνης (από το εικαστικό υλικό που είχαν ήδη συγκεντρώσει) εμπνευσμένα από τον μύθο του Ορφέα, για να δείξουν στους συμμαθητές τους διαφορετικές «αποτυπώσεις» του ίδιου μύθου στην τέχνη.

Ταυτόχρονα, οι μαθητές της ομάδας Γ' (οι «Μουσικοί») κλήθηκαν να δημιουργήσουν ένα πολυτροπικό κείμενο αναφορικά με την κατάβαση του Ορφέα στον Άδη. Πιο συγκεκριμένα, κατέθεσαν με μορφή συννεφόλεξου τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για την απέλπιδα προσπάθεια του Ορφέα να επαναφέρει στον πάνω κόσμο την αγαπημένη του Ευρυδίκη με μόνο όπλο τη δεξιοτεχνία του στη μουσική, η οποία κατάφερε να συγκινήσει ακόμη και τον άτεγκτο Πλούτωνα. Ακολούθως, οι μαθητές πλοηγήθηκαν ελεύθερα στο διαδίκτυο αναζητώντας μύθους (όχι απαραίτητα μόνο από την Ελλάδα) που αναδεικνύουν τη δύναμη της μουσικής

και τους ζητήθηκε να ταξινομήσουν τα ευρήματά τους σε έναν εννοιολογικό χάρτη. Τα παιδιά διάβασαν το ανέκδοτο του Ηροδότου για τον Αρίωνα και το δελφίни και θυμήθηκαν την περίπτωση των Σειρήνων με το σαγηνευτικό αλλά παραπλανητικό τραγούδι τους.

Την 4^η διδακτική ώρα οι ομάδες παρουσίασαν προφορικά στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της έρευνάς τους και ακολούθησε εποικοδομητική συζήτηση σχετικά με τις ποικίλες αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα στην τέχνη αλλά και τη σημασία της μουσικής στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και στην προαγωγή του πολιτισμού.

Γ' φάση

5^η – 6^η διδακτική ώρα (Φύλλο εργασίας 3)

Στο 3^ο φύλλο εργασίας (κοινό για όλους) οι ομάδες ασχολήθηκαν με τη δημιουργική γραφή. Προτάθηκαν στους μαθητές διάφορες εναλλακτικές δραστηριότητες για να επιλέξουν όποια επιθυμούν, αλλά και τους δόθηκε η ελευθερία να προτείνουν και οι ίδιοι κάποια δική τους σκέψη για αντίστοιχη δραστηριότητα. Όλες οι προτεινόμενες βιωματικές δραστηριότητες σχετίζονται με το επεισόδιο της κατάβασης του Ορφέα στον Άδη και παρέχουν τη δυνατότητα στους μαθητές, μέσα από παιχνίδι ρόλων, να ταυτιστούν με ένα πρόσωπο του μύθου, να «συνομιλήσουν» με τη μυθική παράδοση και να καταθέσουν τη δική τους εκδοχή συνθέτοντας έναν λόγο «κατά το εικός» (παράκληση της Περσεφόνης στον Πλούτωνα, επιχειρηματολογία του Ορφέα στον Πλούτωνα χωρίς τη συνδρομή της μουσικής, ψίθυρος της Ευρυδίκης στον Ορφέα κατά την επιστροφή στον επάνω κόσμο, ωδή λύπης του Ορφέα για την οριστική απώλεια της Ευρυδίκης, διαφορετική έκβαση στον μύθο κ.λπ.). Οι μαθητές, αφού ετοίμασαν το κείμενό τους, κλήθηκαν να το εμπλουτίσουν (προαιρετικά) με εικαστικό υλικό, ώστε να παρουσιάσουν στην ολομέλεια ένα πολυτροπικό κείμενο. Τέλος, μετά τις παρουσιάσεις τους ζητήθηκε να σχολιάσουν τις εργασίες των συμμαθητών τους, προκειμένου να αντιληφθούν τη σημασία εργαλείων Web 2.0 διαμορφώνοντας υπεύθυνη στάση και διατυπώνοντας υπεύθυνη γνώμη.

Εξάλλου, στο πλαίσιο του αναστοχασμού έγινε σύντομη συζήτηση κατά την οποία οι μαθητές κατέθεσαν την εμπειρία τους αξιολογώντας προφορικά τη συνεργασία τους στα πλαίσια της ομάδας, και προβληματίστηκαν για το γνωστικό (και όχι μόνο) κέρδος που αποκόμισαν από το όλο εγχείρημα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1 (κοινό)

1. Να δημιουργήσετε με τη διαδικτυακή εφαρμογή [text2mindmap](#) έναν εννοιολογικό χάρτη που θα έχει ως κεντρική έννοια τη λέξη «Ορφέας». Στους επιμέρους κλάδους του χάρτη να καταγράψετε όσες λέξεις-έννοιες γνωρίζετε σχετικά με τον Ορφέα.
2. Αφού: α) ακούσετε τον Διονύση Σαββόπουλο να αφηγείται [«Το κεφάλι του Ορφέα»](#) και τον Κώστα Καζάκο να απαγγέλλει τον [«Ορφέα στον Άδη»](#) από τη [«Λειτουργία του Ορφέα»](#) του Γιάννη Μαρκόπουλου, και β) διαβάσετε το [λήμμα για τον Ορφέα](#) στον [«Κόμβο για την Ελληνική Γλώσσα»](#), να κρατήσετε σημειώσεις για τα ακόλουθα ερωτήματα. Αν χρειαστείτε βοήθεια, μπορείτε να αναζητήσετε σχετικές πληροφορίες στο διαδίκτυο.

ομάδα Α	<i>Ποια είναι η βασική ιδιότητα του Ορφέα σύμφωνα με τη μυθολογική παράδοση;</i>	
	<i>Τι γνωρίζουμε για τη συμμετοχή του Ορφέα στην Αργοναυτική εκστρατεία;</i>	
ομάδα Β	<i>Με ποιον γεωγραφικό χώρο συνδέεται στενά η γέννηση, ο θάνατος και η λατρεία του Ορφέα;</i>	
	<i>Τι γνωρίζουμε για τον μύθο Ορφέα/Ευρυδίκης και για την κάθοδο του Ορφέα στον Άδη;</i>	
ομάδα Γ	<i>Τι γνωρίζουμε για τον θάνατο του Ορφέα;</i>	
	<i>Τι γνωρίζουμε για τον ορφισμό, για τα Ορφικά μυστήρια και γενικά για την</i>	

	<i>ορφική κοσμοθεωρία;</i>	
--	----------------------------	--

3. Στη συνέχεια, με βάση τις σημειώσεις σας να δημιουργήσετε έναν καινούργιο εννοιολογικό χάρτη καταγράφοντας τα κύρια σημεία του μύθου του Ορφέα.
4. Ποια βασικά θέματα εντοπίζετε στον μύθο της κατάβασης του Ορφέα στον Άδη; Ποιους συμβολισμούς νομίζετε πως κρύβει αυτός ο μύθος; Συζητήστε με τους συμμαθητές σας στην ολομέλεια και προσπαθήστε να τους ερμηνεύσετε.

Φύλλο εργασίας 2Α (Ποιητές)

Αφού μελετήσετε τα ποιήματα [«Ευρυδίκη» \(1909, 1913\)](#) του Κωστή Παλαμά και [«Ορφέας» \(1958\)](#) του Άθω Δημουλά, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα.

1. Να βρείτε τα στοιχεία του μύθου του Ορφέα που υπάρχουν στα δύο ποιήματα και να χρωματίσετε επισημαίνοντας λέξεις/φράσεις που παραπέμπουν σε αυτόν.
2. Ο μύθος του Ορφέα ακολουθείται πιστά, παραλλάσσεται ή ανατρέπεται; Να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα γραμματοσειράς, για να αναδείξετε τα σημεία όπου το ποίημα τροποποιεί τον μύθο.
3. Σε ποιο επεισόδιο του μύθου του Ορφέα αναφέρεται καθένα από τα δύο ποιήματα; Σε ποιο ποίημα ανατρέπεται ο μύθος, και πώς; Ποιο σκοπό εξυπηρετεί αυτή η ανατροπή;
4. Αφού λάβετε υπόψη σας την εποχή κατά την οποία συντέθηκε το κάθε ποίημα και μελετήσετε στο «Λεξικό λογοτεχνικών όρων» τα χαρακτηριστικά της [νεωτερικής ποίησης](#), να εξετάσετε πώς χρησιμοποιεί τον μύθο του Ορφέα ο Παλαμάς και πώς ο Δημουλάς. Ποιο συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε για τη χρήση του μύθου από ποιητές που γράφουν σε διαφορετική εποχή και επηρεασμένοι από διαφορετικό λογοτεχνικό ρεύμα;

Φύλλο εργασίας 2B (Ζωγράφοι)

1. Να συγκεντρώσετε από το διαδίκτυο εικαστικό υλικό που σχετίζεται με τον Ορφέα και την Ευρυδίκη, και να το κατατάξετε χρονολογικά. Σε ποιο ακριβώς επεισόδιο του μύθου του Ορφέα αναφέρεται καθένα έργο τέχνης;
2. Σε ποια έργα τέχνης παρατηρείτε πιστή αναπαράσταση του μύθου και σε ποια ανατροπές σε σχέση με τον μύθο; Πώς εξηγείτε αυτές τις ανατροπές;
3. Λαμβάνοντας υπόψη σας την εποχή κατά την οποία δημιουργήθηκε το κάθε εικαστικό έργο, ποιο συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε για τη χρήση του μύθου του Ορφέα από καλλιτέχνες που φιλοτέχνησαν το έργο τους σε διαφορετική εποχή;
4. Να ετοιμάσετε στο περιβάλλον του Google Drive μία παρουσίαση με τουλάχιστον τρία παραδοσιακά και τρία μοντέρνα/νεωτερικά έργα τέχνης εμπνευσμένα από τον μύθο του Ορφέα, προκειμένου να δείξετε και να εξηγήσετε στους συμμαθητές σας τις διαφορετικές «αποτυπώσεις» του ίδιου μύθου στην τέχνη.
5. Αφού ακούσετε τα πορίσματα της έρευνας των μαθητών της ομάδας Α, ποια διαπίστωση μπορείτε να κάνετε για τη σχέση στα ρεύματα της λογοτεχνίας και των εικαστικών τεχνών;

Φύλλο εργασίας 2Γ (Μουσικοί)

1. Ο Ορφέας με τη μουσική του απάλυνε την καρδιά του Άδη και τον έπεισε να του επιστρέψει την αγαπημένη του Ευρυδίκη. Με τη βοήθεια της διαδικτυακής εφαρμογής [tagxedo](#) να καταγράψετε με λέξεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σας προκάλεσε το επεισόδιο της καθόδου του Ορφέα στον Άδη, ώστε να δημιουργήσετε ένα συννεφόλεξο. Μπορείτε να δώσετε στο συννεφόλεξο τη μορφή που επιθυμείτε.
2. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο μύθους από την Ελλάδα και όλο τον κόσμο που αναδεικνύουν τη δύναμη της μουσικής. Να δομήσετε τα ευρήματα της έρευνάς σας σε έναν εννοιολογικό χάρτη που θα δημιουργήσετε με το διαδικτυακό εργαλείο [text2mindmap](#).

Ενδεικτικά μπορείτε να μελετήσετε τα εξής κείμενα:

- [Ο Αρίων και το δελφίνι](#) (ανέκδοτο του Ηρόδοτου, στη ψηφιακή βιβλιοθήκη «Μνημοσύνη» των Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα) και [λήμμα «δελφίνι»](#) (στην ενότητα «Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας» των Ψηφίδων)
- [Σειρήνες](#)
- [Τρίτωνας](#)
- [Ο αυλητής του Χαμελίν](#)
- [Η δύναμη του ήχου στην Ελληνική Μυθολογία και Ιστορία](#)
- [Η μουσική μέσα στο μύθο και ο μύθος μέσα στη μουσική](#)
- [Η λύρα μέσα από τον μύθο της](#)

Φύλλο εργασίας 3 (κοινό)

Ωρα για δημιουργική γραφή!

Να επιλέξετε μια από τις ακόλουθες προτεινόμενες δραστηριότητες και, συνεργαζόμενοι με τους συμμαθητές σας, να καταθέσετε τη δική σας εκδοχή στον μύθο του Ορφέα.

- Η Περσεφόνη παρακαλεί τον Πλούτωνα να επιστρέψει την Ευρυδίκη στον Ορφέα.
- Έστω πως ο Ορφέας προσπαθεί να πείσει τον Πλούτωνα με επιχειρήματα, χωρίς τη θελκτική δύναμη της λύρας του.
- Η Ευρυδίκη, σκιά στον Άδη, ψιθυρίζει στον Ορφέα κατά την πορεία προς τον επάνω κόσμο.
- Το τραγούδι λύπης του Ορφέα μετά την οριστική απώλεια και αμετάκλητη επιστροφή της Ευρυδίκης στον Άδη.
- Ένα διαφορετικό/ανατρεπτικό τέλος στο επεισόδιο.
- Μεταφορά του μύθου του Ορφέα στην εποχή μας.
- Ή, οποιαδήποτε άλλη δημιουργική δραστηριότητα μπορείτε να σκεφτείτε σχετικά με το επεισόδιο της καθόδου του Ορφέα στον Άδη.

Αν θέλετε, μπορείτε να εμπλουτίσετε το κείμενό σας με εικαστικό υλικό που θα αναζητήσετε στο διαδίκτυο.

Αφού ολοκληρώσετε την εργασία σας, να την παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας και να σχολιάσετε γραπτά στο wiki τις δημιουργίες των άλλων ομάδων!

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Αν μπορούν να διατεθούν περισσότερες διδακτικές ώρες, το σενάριο θα μπορούσε να επικεντρωθεί, όπως προτείνεται και από τη συντάκτριά του, στη διερεύνηση του μύθου του Ορφέα μέσα από ποιήματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας σε διαφορετικές γενιές. Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες μπορούν να μελετήσουν από ένα ποίημα αντιπροσωπευτικό ενός λογοτεχνικού ρεύματος ή μιας λογοτεχνικής περιόδου. Ενδεικτικά θέματα έρευνας:

- **Αναπαραστάσεις μύθου Ορφέα και παρνασσισμός** (Κ. Παλαμάς, «Λόγος ΙΒ΄ Κόσμος» και «Ευρυδίκη: Το ίδιο τραγούδι σε τριπλό σκοπό», Ά. Σικελιανός, «Ο τελευταίος ορφικός διθύραμβος ή ο διθύραμβος του ρόδου»).
- **Αναπαραστάσεις μύθου Ορφέα και γενιά του '30** (Ο. Ελύτης, «Αιώνας είδωλον»: Γ. Ρίτσος, «Το τέλος των Σειρήνων» και «Στον Ορφέα»).
- **Αναπαραστάσεις μύθου Ορφέα και υπερρεαλισμός** (Ν. Εγγονόπουλος, «Η επιστροφή της Ευρυδίκης», «Ο Ορφεύς ξενόφοβος», «Ορφεύς» και «Οι φωνές», Ν. Κάλας - Νικήτας Ράντος, «Την Ευρυδίκη που θα χάσεις την έχεις ήδη χάσει»).
- **Αναπαραστάσεις μύθου Ορφέα και Α΄ μεταπολεμική γενιά** (Ζ. Καρέλλη, «Ευρυδίκη» (1949), «Ευρυδίκη» (1951), «Ψίθυρος Ευρυδίκης» (1957), Τ. Βαρβιτσιώτης, «Η αποθέωση του Ορφέα»: Γ. Γεραλής, «Ευρυδίκη»).
- **Αναπαραστάσεις μύθου Ορφέα και Α΄ μεταπολεμική γενιά** (Άθως Δημουλάς, «Ορφεύς»: Σταύρος Βαβούρης «Ορφέας κατερχόμενος» και «Ευρυδίκη», Νίκος Καρούζος, «Φαλλικός ήχος»).
- **Αναπαραστάσεις μύθου Ορφέα και σύγχρονη ποίηση** (Κική Δημουλά, «Γιαλό γιαλό»: Ανθή Μαρωνίτη, «Αναίρεση», Χριστόφορος Λιοντάκης, «Αρχάριος δορυφόρος», Ζωή Σαμαρά «Πέρασμα»).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το ειδικό σενάριο, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε το παρόν εφαρμοσμένο σενάριο, αφορά το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου και έχει τον εύγλωττο τίτλο «Αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα στη Νεοελληνική ποίηση: Από την παράδοση στον μοντερνισμό». Ο διδάσκων που το εφάρμοσε τού έδωσε διαθεματική διάσταση υλοποιώντας συγκεκριμένες δραστηριότητες του ειδικού σεναρίου στα πλαίσια της διδασκαλίας του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών Γ΄ Γυμνασίου, υποβάλλοντας προφανώς το αρχικό ειδικό σενάριο σε ορισμένες αναγκαίες –κατά το δοκούν– τροποποιήσεις, ώστε να απευθύνεται στον γενικότερο σκοπό του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών και φυσικά στο γνωστικό επίπεδο των μαθητών. Έτσι εξηγείται και ο παραλλαγμένος/απλοποιημένος σε σχέση με το πρωτότυπο τίτλος «Αναπαραστάσεις του μύθου του Ορφέα» στο εφαρμοσμένο σενάριο, τίτλος απόλυτα αντιπροσωπευτικός του περιεχομένου, καθώς οι μαθητές ασχολήθηκαν ευρύτερα με τον μύθο του Ορφέα κι όχι μόνο με αποτυπώσεις του στη νεοελληνική ποίηση.

Έπειτα, πρέπει να επισημανθεί πως το σενάριο εφαρμόστηκε κυριολεκτικά με το πρώτο χτύπημα του κουδουνιού στο σχολείο μετά τον αγιασμό (λόγω πίεσης για την ολοκλήρωση του παραδοτέου έργου), ενώ συνδέθηκε με την ενότητα 6 του σχολικού βιβλίου, η οποία –υπό κανονικές συνθήκες– διδάσκεται κατά το Β΄ τρίμηνο. Βέβαια, οφείλουμε να τονίσουμε πως μια τέτοια «ευελξία» δεν διαταράσσει επ’ ουδενί την απρόσκοπτη διδασκαλία του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών· άλλωστε, η διδακτική πράξη απέδειξε πως με την υλοποίηση του σεναρίου στην αρχή του σχολικού έτους (έστω κι αν η θεματική αφορούσε ενότητα στο μέσο του βιβλίου) έγινε μια πολύ ομαλή κι ευχάριστη εισαγωγή στο μάθημα των Αρχαίων, που έτσι κι αλλιώς στοχεύει και στην καλλιέργεια της αρχαιογνωσίας.

Η εφαρμογή του σεναρίου έγινε σε ακριτικό επαρχιακό σχολείο των Σερρών. Οι μαθητές που φοιτούν στο σχολείο έχουν (στην πλειοψηφία τους) ιδιαίτερη ταυτότητα, καθώς ανήκουν σε κοινωνικοπολιτισμική ομάδα με ιδιάζουσα κουλτούρα και χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση στην τοπική κοινωνία. Γενικά, οι επιδόσεις των μαθητών

του τμήματος κρίνονται μέτριες, ενώ στο δυναμικό της τάξης εντάσσεται και ένας μαθητής με εγνωσμένες σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες. Ωστόσο, επειδή οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ και το περιβάλλον του wiki από προηγούμενες διδακτικές παρεμβάσεις και εφαρμογές σεναρίων, εργάστηκαν χωρίς δυσκολίες. Τα ζητούμενα των δραστηριοτήτων ήταν βατά: εύκολα αποτύπωσαν σε εννοιολογικούς χάρτες και συννεφόλεξο τις σκέψεις τους και συγκέντρωσαν από το διαδίκτυο εικαστικό υλικό. Με μεγάλη προθυμία ανέλαβαν να υποδυθούν ρόλους στη βιωματική δραστηριότητα του 3^{ου} φύλλου εργασίας. Συνολικά, το θέμα και οι δραστηριότητες του σεναρίου κέντρισαν και διατήρησαν ζωνρό το ενδιαφέρον των μαθητών οι οποίοι συν-εργάστηκαν αρμονικά καλλιεργώντας την αυτενέργεια και τη δημιουργικότητα και οικοδόμησαν τη γνώση αλληλεπιδρώντας.

Βέβαια, δεν έλειψαν και κάποιες δυσχέρειες. Μάλλον δυσκολεύτηκε η ομάδα των «Μουσικών» στη συγκέντρωση πηγών/μύθων για την αξία της μουσικής. Ο διδάσκων τούς ενθάρρυνε παρέχοντας διευκρινίσεις και τους παρέπεμψε σε συγκεκριμένους ιστότοπους του διαδικτύου, για να εξοικονομηθεί πολύτιμος διδακτικός χρόνος. Εξάλλου, και οι «Ζωγράφοι» πιέστηκαν από τον χρόνο και, για να ετοιμάσουν την παρουσίασή τους, εργάστηκαν και στο σπίτι. Η πράξη έδειξε πως ενδεχομένως χρειάζεται προσθήκη ακόμη μίας διδακτικής ώρας για την άνετη ολοκλήρωση του 2^{ου} φύλλου εργασίας. Σε κάθε περίπτωση, ο διδάσκων εκτιμά ως ικανοποιητικές τις εργασίες των μαθητών και κρίνει πως υπηρετήθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι στόχοι που τέθηκαν αρχικά.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρμάος, Δ. 2010. «Η ομιλούσα κεφαλή στην έξοδο του ορφικού μύθου. Ενατένιση μιας πτυχής από τη λογοτεχνική τύχη του Ορφέα σε συνάρτηση με κάποιες από τις εικαστικές της αποτυπώσεις στους νεότερους κυρίως χρόνους». *Σύγκριση* 21: 5–33.

Brunel, P. 1988. *Dictionnaire des mythes littéraires*. Monaco: Éditions du Rocher.

Σιαφλέκης, Ζ.Ι. 2000. «Ο μύθος του Ορφέα: από τις μεταμορφώσεις της μυθικής αφήγησης στη ρητορική των λογοτεχνικών γενών». *Σύγκριση* 11: 76–83.

Στεργιόπουλος, Κ. 2000. «Ο μύθος του Ορφέα στη λογοτεχνία και στις άλλες τέχνες». *Σύγκριση* 11: 7–9.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Επειδή κατά τη στιγμή της σύνταξης (Σεπτέμβριος 2015) του παρόντος εφαρμοσμένου σεναρίου δεν είχε τεθεί σε λειτουργία η ανθολογία κειμένων [«Ο Αρχαιοελληνικός Μύθος στην Παγκόσμια Λογοτεχνία»](#) στις «Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα», κρίνεται επιβεβλημένο να παρατεθούν τα δύο ποιήματα που αποτέλεσαν πεδίο έρευνας των μαθητών.

Κωστής Παλαμάς, *Ευρυδίκη* (τρίτος σκοπός)

[...] Μα καμιά δύναμη, πλάση καμιά τριγύρω,
μήτ' η επική και η σεβαστή μητέρα σου Καλλιόπη
δεν το ποδίσαν του Σατύρου που τη μάτιασε, όχι,
το λάγνο το κυνηγητό, δεν το κρατήσαν, όχι,
της όχεντρας το δάγκωμα. Και να! Την πήρε η νύχτα
της μέρας τη βασίλισσα, του δάσους την πανώρια,
την Ευρυδίκη της αγάπης σου. Πες, Πες μας!
Και η παντοδύναμη φωνή, και η Λύρα σου υποτάχτρα
του κόσμου, των ανήμερων, των ήμερων, των όλων,
κι αν πήγε, κι αν υπόταξε, καθώς πρωταγικήθη
στη νύχτα, και ίσκιους και θεούς και τις φιδομαλλούσες,
γραφτό της· για να κολαστεί με κόλαση πιο μαύρη,
— τι πάντα κόλαση γραφή στου κόσμου τα μεγάλα·—
ξανά σαν ήβρε και ξανά σαν έχασε για πάντα
το πλάσμα δάσος που ήτανε και που ψυχή είχε γίνει,
το πλάσμα που ήταν η ψυχή της Λύρας σου. Πες, Πες μας.
Τη Μοίρα δεν υπόταξε, δε μάγεψε τη Μοίρα·
και η Μοίρα η δίχως μάγεμα και υποταγή, και η Μοίρα
την κράτησε, και αγύριστα, νυφούλα Αμαδρυάδα,
την Ευρυδίκη της αγάπης σου, — πες, πες μας, —
ξανασυρτή απ' τον Κέρβερο στη νύχτα με τους ίσκιους.
Κι άρχισε να σπαράζει σε το σπάρασμα των άγριων
Μαινάδων, πριν απάνου σου τ' απλώσουνε τα χέρια
τ' ακάθαρτα, — από τη στιγμή που σε ξανάειδαν ο ήλιος
και ο κόσμος να ξαναγυρνάς από τα Τάρταρα, έρμος.

Άθως Δημουλάς, *Ορφέας*

Την πρώτη φορά, η ζωή της αγαπημένης σου
έσβησε όπως των θνητών όλων, αν και
πρόωρα κάπως κι αναπάντεχα. Η απώλειά της
δυστυχία σου. Τόση, ώστε οι θεοί, από οίκτο
για σένα, κι άλλη ζωή της χάρισαν, δεύτερη.
Που, όμως, πριν τη ζήσει, έσβησε
η ανυπομονησία σου — ιδιότητα πολύ ανθρώπινη.

Τώρα, μαζί της για να βρίσκεσαι,
ένας μονάχα σου απομένει δρόμος.
Ως τα μισά τον ξέρεις. Πιο πέρα
τώρα, πέρ' απ' την πύλη —του Άδη—
πρέπει να προχωρήσεις. Όμως
τη διώχνεις τέτοια σκέψη. Γιατί,
ως φαίνεται, απ' ό,τι ζοφερό είδες
μέχρις εκεί, η ζωή, ακόμα
και χωρίς την Ευρυδίκη, γλυκιά είναι.
Τόσο, που ανενδοίαστα, αδίσταχτα
την προτίμησες — απόφαση πολύ ανθρώπινη.

Βέβαια πια, η λύρα σου σε τόνους
μεγαλόπνοους βαθιάς μελαγχολίας
θα ψάλλει τον χαμένο έρωτα,
σε τόνους που ίσως συγκινητικότερους
δεν έχει ακούσει ο κόσμος.

Αλλά

πιο δυνατούς, πιστεύω, τόνους, και συνεπείς
και γνήσιους θα έδινε η λύρα, αν έψελνε
άλλα, πιο μικρά πράγματα, πιο απλά:
αυτά, που στη ζωή σε κράτησαν.